

OOGgetuigen is een initiatief van Theater 't OOG en wordt uitgevoerd door Handtheater in samenwerking met Woord & Gebaar.

OOGgetuigen is een serie discussie-avonden in de vorm van een rechtszitting. Er wordt gediscussieerd over thema's de dovenwereld betreffende.

De functie van rechter, verdediger en openbare aanklager wordt door steeds andere (dove) mensen bekleed. De voertaal is de Nederlandse Gebarentaal.

Als iemands naam of bijdrage aan de discussie is vergeten of fout weergegeven, geef dat dan door via fax/ teksttelefoon 020 689 56 57 of via e-mail info@handtheater.nl.

De verslagen van OOGgetuigen zijn verkrijgbaar voor f 1,50 per stuk.

In het werkboek OOGgetuigen staat stap voor stap beschreven hoe OOGgetuigen georganiseerd kan worden. Over talloze onderwerpen zijn stellingen uitgewerkt. Dit praktische handboek is bedoeld voor instellingen die zelf OOGgetuigen willen organiseren over een onderwerp van hun keuze. Het boek is te koop bij Handtheater voor f 25,00.

Bij Handtheater is tevens een koffer te huur met rekvisieten voor OOGgetuigen: drie toga's, drie befjes, drie zwarte tafelkleden, een standaard, een voorzittershamer, drie werkboeken en drie setjes verslagen.

Verslag Mieke Julien
Vormgeving Hilde Salverda

Theater 't OOG is een centrum voor dovencultuur en gebarentaal. Naast theatervoorstellingen in de Nederlandse Gebarentaal organiseert Theater 't OOG andere visuele voorstellingen en culturele activiteiten.

Handtheater is een theatergroep die voorstellingen brengt in de Nederlandse Gebarentaal.

Handtheater/Theater 't OOG
Bilderdijkkade 60
1053 VN Amsterdam
telefoon: 020 412 38 21
teksttelefoon/fax: 020 689 56 57
website: www.handtheater.nl
e-mail: info@handtheater.nl

Uit dit verslag mag alleen na schriftelijke toestemming worden geciteerd.

© Handtheater, Amsterdam mei 1999

OOGgetuigen

VRIJDAG 28 MEI 1999

**verslag van de achtste 'rechtszitting' naar
aanleiding van het thema 'Doventolken of
tolken Nederlandse Gebarentaal'**

Rechter	Jacqueline Rensen
Advocaat	Herman Scheper
Openbare aanklager	Erika Zeegers
Griffier	Perwin Schol

Griffier: Wilt u allen opstaan!

(Het publiek staat op. Openbare aanklager, rechter en advocaat komen binnen.)

Griffier: U kunt gaan zitten.

Rechter: Hartelijk welkom. Jullie zijn ondanks het mooie weer toch deze avond naar Amsterdam gekomen. Geweldig! Voordat we gaan beginnen, wil ik eerst iets mededelen. Jullie hebben waarschijnlijk gezien dat er twee meisjes zijn met een camera die opnames maken. Het zijn studenten van de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht, van de afdeling Audiovisuele Media. Ze hebben de opdracht gekregen om iets te doen met het thema 'handelingen' en zijn op het idee gekomen om opnames te maken van gebarentaal. Ze vinden gebarentaal interessant, omdat gebarentaal bestaat uit handelingen, met de handen, maar bovendien communicatie is. Ze geven een kopie van de opnames aan Theater 't OOG. Besteed verder maar geen aandacht aan hen. Goed, vanavond hebben we een discussie-avond in de vorm van een rechtbank over het thema 'tolken'. Erika Zeegers (naamgebaar: ogen die alles zien) is van beroep tolk en heeft vanavond de rol van openbare aanklager namens de tolken. Herman Scheper (naamgebaar: schip) is vanavond advocaat namens de dovenwereld. Perwin Schol (naamgebaar: P met krullen en 'scholletje') is de griffier en fungeert als mijn assistente. Zij houdt bij wie er aan de beurt is. We hebben vijf stellingen, drie voor de pauze en twee erna. Ik zal iedere stelling eerst gebaren, daarna laat Perwin de stelling op papier zien. De ene keer begint Erika en reageert Herman, de andere keer gaat het andersom. Jullie, als publiek, doen natuurlijk ook mee. Als je het eens bent met Herman, ga je bij hem staan. Ben je het eens met Erika, ga je

bij haar staan. Het maakt niet uit met wie je het eens bent. Alle meningen zijn welkom. Dan nu de eerste stelling. Ik geef het woord aan Herman.

Stelling 1. Beter geen tolk dan een slechte tolk.

Advocaat: Dank u, mevrouw de rechter. Ik ben het met de stelling eens. Als een dove een gesprek heeft met een horende (die niet kan gebaren) en er is geen tolk bij, dan weten de dove en de horende dat er een communicatieprobleem is en dat ze beiden verantwoordelijk zijn voor de communicatie. Op het moment dat er een tolk bij is, gaan de dove en de horende gesprekspartner er vaak van uit dat er geen communicatieprobleem meer is. Er is immers een tolk aanwezig. De dove gebaart en gaat ervan uit dat de vertaling van de tolk inhoudelijk correct is. Als die tolk slecht is, kan dat levensgevaarlijk zijn. Neem bijvoorbeeld een gesprek met een dokter in een ziekenhuis of een operatie. Met een slechte tolk kunnen er misverstanden ontstaan.

Openbare aanklager: Ik ben het niet met de stelling eens. Dat tolken vaak niet goed kunnen tolken komt omdat veel doven de Nederlandse Gebarentaal vaak onvoldoende beheersen. Doven zeggen dat de NGT hun moedertaal is, terwijl dat feitelijk niet zo is. De meesten zijn niet met de NGT opgegroeid. Tolken worden geconfronteerd met slechte Nederlandse Gebarentaal en die is moeilijk te vertalen.

Advocaat: Jullie hebben als tolken een goede opleiding gehad. Daar moet je mee om kunnen gaan.

Openbare aanklager: Dat wordt wel moeilijk als de doven zelf zo slecht hun eigen taal beheersen. En kijk eens naar vroeger, toen er geen erkende tolken waren. Wat het toen zo goed? Toen waren doven afhankelijk van vrienden en familieleden die voor hen moesten tolken. Nu kunnen doven studeren mede dank zij de tolken.

Advocaat: Vroeger wisten de doven niet beter. Ze waren al lang blij als hun horende kinderen voor hen konden tolken. Maar nu er officiële tolken zijn, moet er verbetering komen.

Openbare aanklager: Het heeft ook te maken van de houding van veel doven. Ze willen dat de horenden voor hen zorgen en stellen zich afhankelijk op.

Advocaat: (tegen het publiek) Klopt het wat ze zegt?

Rechter: (tegen advocaat en openbare aanklager) Ho-ho! Het publiek wil ook nog iets zeggen!

Jos Dorrestijn: Ik ben het deels met de openbare aanklager eens. Doven kunnen zich ontwikkelen en studeren dank zij de tolken. Tolken geven informatie door. Maar ik vind ook dat doven niet passief moeten zijn en zelf moeten aanpakken.

Sarah Muller: Gaat het om erkende tolken of om familietolken?

Advocaat: Het gaat om erkende tolken.

Johan Ros: Tolken in opleiding leren NGT. Maar het gaat niet alleen om het leren van de taal. Een goede tolk beheerst de NGT, maar is ook op de hoogte van de dovencultuur. Heeft inzicht in de dovenwereld, weet hoe doven leven. Doven zijn allemaal verschillend en tolken moeten al die doven kunnen volgen. NGT leren is niet genoeg.

Joni Oyserman: Iedereen weet dat er een tekort aan tolken is. Dus je bent wel gedwongen om ook een slechte tolk te accepteren. Dan krijg je misschien maar de halve informatie, maar dat is beter dan niets.

(Joni staat met haar rug naar de openbare aanklager.)

Openbare aanklager: Ik kan je niet volgen! Zie je wel dat het niet alleen aan de tolken ligt!

Joni Oyserman: Zo goed?

Advocaat: Jij zegt dat iets beter is dan niets, maar als de informatie fout is, wat dan?

Joni Oyserman: Als je het gevoel hebt dat de informatie die je krijgt niet goed is, vraag je om de informatie te herhalen en nog eens te herhalen.

Advocaat: Durf je dat te vragen?

Joni Oyserman: Ik well!

Openbare aanklager: Er is inderdaad een tekort aan tolken. Hoe komt dat? Omdat doven vaak kritiek hebben op tolken en de tolken raken gedemotiveerd en stoppen met tolken.

Doven zeggen bovendien heel vaak tegen de tolk dat ze het begrijpen, terwijl dat niet zo is.

Marjan Stuifzand: (haalt een pakje sigaretten uit haar borstzak en legt dat op de tafel van de advocaat.) Zo, zonder sigaretten kan ik beter gebaren. Wat is een slechte tolk? Ik heb drie punten. Ten eerste als de houding ten opzichte van de doven betuttelend is. Ten tweede: als een tolk de dove voortdurend onderbreekt en vraagt: wat zeg je? Ben je net voluit aan het gebaren, in gesprek met een belangrijk persoon, stoort de tolk weer met: wat zeg je?

En verder... weet ik het even niet meer. Ik kom er later wel op terug.

Selena Waas: Ik weet niet welke positie ik moet innemen. Als een tolk niet voldoet, moet hij of zij worden ontslagen.

Tolk (vrouw): Een tolk is slecht als hij of zij de informatie niet goed doorgeeft, dus als de informatie afwijkt. Hier wordt beweerd dat alleen een tolk die de NGT beheerst een goede tolk is. Maar informatie goed doorgeven kan zowel in de Nederlandse Gebarentaal als in Nederlands ondersteund met gebaren.

Jos Dorrestijn: Ik heb liever een slechte tolk dan geen tolk. Liever een beetje informatie dan geen informatie.

Ik vind ook dat de doven de tolken moeten helpen om zich te ontwikkelen. Doven zitten in de dovenwereld, horenden niet. Het is voor horenden moeilijk om de juiste expressie, mimiek en houding te ontwikkelen.

Advocaat: Ik kom veel tolken tegen die het beroep al uitoefenen terwijl ze het tolken nog niet in de vingers hebben.

Elly Muller: Een tijd geleden vroeg ik een tolk aan en ik kreeg er eindelijk een toegewezen. Ik begin te gebaren. Ze onderbreekt me en zegt:

zou je je stem willen gebruiken?

Nou, dan heb ik dus liever geen tolk!

John van Gelder: Toen ik jong was, waren er nog geen tolken. Die kwamen pas later. Vooral stemtolken vind ik een probleem, want ik kan niet controleren of ze me goed vertolken. Soms hoor ik van andere horenden dat de tolk mij niet goed heeft vertaald.

Maar ja, zonder tolk is ook niet alles. Ben je bij de dokter, vertel je je klacht, krijg je medicijnen voorgeschreven, terwijl je niet weet wat. En dan zit je thuis te piekeren. Of kom je bij een horende tandarts. Daarom ben ik ook zo blij dat Marten Koning er is als dove tandarts. Met hem kan ik tenminste rechtstreeks communiceren. En hoeft er ook geen tolk bij te zijn. Dat is wel zo prettig want een tolk hoeft niet te weten of ik al dan niet een kunstgebit heb!

Rechter: Dan gaan we nu over tot stemmen. Wie is er voor de advocaat? Wie is er voor de openbare aanklager? De meerderheid deelt de mening van de advocaat. Dan nu de tweede stelling.

Stelling 2. Een tolk zonder dove vrienden kan geen goede tolk zijn.

Advocaat: Ja daar ben ik het mee eens. Het gaat namelijk niet alleen om het leren van een taal, maar ook om het leren kennen van een cultuur. Het is essentieel voor de ontwikkeling van het beroep dat een tolk in de vrije tijd bijvoorbeeld naar een dovenclub gaat, naar voorstellingen, conferenties enz. Of gewoon bij doven op bezoek. Spontaan en gezellig gebaren.

Tegenwoordig zien horenden op de televisie iets over gebarentaal, dan raken ze enthousiast en willen die taal gaan leren. Maar het gaat niet alleen om de taal. Tijdens de opleiding moeten studenten verplicht stage lopen, een dovencentrum bezoeken, met doven gebaren oefenen en interviews houden met doven over dovencultuur. Dan doen ze examen, slagen en halen hun diploma, en zie je ze niet meer terug. Terwijl ze dank zij de investering van veel doven hun diploma hebben gehaald. Na hun examen is het vaak alleen maar werken, werken en geld verdienen. Voor al het andere hebben ze geen tijd meer of ze zijn te moe.

Openbare aanklager: Ik ben het wel met de stelling eens, maar ik wil er iets aan toevoegen. Tijdens de diploma-uitreiking zei de voorzitter van de examencommissie tegen ons: dit diploma is vergelijkbaar met een rijbewijs. Het rijden moet je nog leren, in de praktijk. Dat vind ik ook. Maar dan wil je gaan rijden en dan staat het stoplicht steeds op rood. De doven geven niet thuis. Je loopt tegen een muur op. Ik ging naar de dovenclub omdat ik beter wilde leren gebaren, maar de aanwezige doven hadden geen zin om daar tijd en energie in te steken. En ik me maar afvragen wanneer het stoplicht eindelijk eens op groen zou springen.

Advocaat: Je kunt je toch wel voorstellen waarom doven daar geen zin in hebben. Zijn ze eindelijk in het dovencentrum, kunnen ze zich ontspannen, lekker met elkaar gebaren en dan komt er weer zo'n horende die ze moeten helpen. Doven moeten zich al zo vaak aanpassen in de communicatie. Ze hebben daar genoeg van.

Openbare aanklager: Doven sluiten zich vaak af en vermijden werkelijk contact. Voor hen ben je niet meer dan die tolk, wel aardig, wel leuk, maar niet iemand om werkelijk mee om te gaan.

Advocaat: Dat je als tolk in een dovencentrum komt, is omdat je beter wilt leren gebaren. Dat is jullie eigenbelang.

Openbare aanklager: Niet alleen ons eigenbelang, ook jullie eigenbelang. Jullie willen toch zeker goede tolken of niet?

Xandra Docters: Ik ben het met de advocaat eens. Het is vergelijkbaar met een tolk Engels. Ook die moet meer doen dan alleen de Engelse taal leren. Bijvoorbeeld naar Engeland op vakantie gaan, veel met Engelsen spreken. Ik weet wel dat het voor tolken moeilijk is om contacten te leggen met doven. Misschien kunnen ze beter vrijwilligerswerk doen in de dovenwereld, bijvoorbeeld achter de bar staan.

Sandra Markies: Ik ben tolk en ik kom vaak in het dovencentrum. Het overkomt me regelmatig dat ze me binnen zien komen en meteen vragen of ik voor ze kan tolken!

Dick Kerkhoven: Ik ben het helemaal eens met Herman. Als ik in het dovencentrum ben, wil ik zorgeloos kunnen gebaren. Komt er weer een horende die wil weten wat het gebaar voor 'hond' is. Ik heb daar genoeg van. Ik heb geen zin om les te geven.

Selena Waas: Het is beter als horenden die willen leren gebaren, zich bescheiden opstellen en veel observeren in plaats van vragen te stellen. Op die manier kunnen ze er ook achterkomen wat het gebaar voor bijvoorbeeld 'hond' is.

Sarah Muller: Ik vind het prima dat tolken in het ontmoetingscentrum komen, maar ik heb ook het gevoel dat ze komen omdat wij hun brood zijn, met beleg! Wij geven hun tolkenuren.

Willem Terpstra: Ik vind ook dat tolken veel met doven moeten omgaan om de taal goed te leren. Ik heb er ook begrip voor dat Dick het vervelend vindt om in zijn vrije tijd steeds gestoord te worden. Maar doven moeten studenten ook de kans geven en betrokken zijn bij de opleiding tot tolk. Van 16 tot en met 18 juni hebben we communicatiedagen van de hogeschool. Daar zijn jullie van harte welkom.

Rechter: Het is hier niet de plaats om reclame te maken!

Advocaat: Doven helpen tolken in opleiding. Die ontwikkelen zich, halen hun diploma en kunnen aan de slag. Maar wat hebben de doven daaraan?

Openbare aanklager: Doven zijn medeverantwoordelijk voor de ontwikkeling van de Nederlandse Gebarentaal en voor de kwaliteit van de tolken.

Willem Terpstra: Waarom vragen doven die betrokken zijn bij de opleiding van tolken daar geen geld voor? Het hoeft geen enorm bedrag te zijn, maar een aardige vergoeding.

Openbare aanklager: Tolken moeten ook zelf investeren in hun beroepsontwikkeling en veel in de dovenwereld vertoeven. Daar worden ze niet voor betaald, maar dat moeten ze beschouwen als een investering.

Willem Terpstra: De Nederlandse Gebarentaal kan je leren, maar dovencultuur kan je niet leren, die moet je proeven, ondervinden in de doven-gemeenschap.

Sarah Muller: Ja dat is zo, maar dan heb ik een vraag. Vanavond is het de achtste aflevering van OOGgetuigen. Waar waren de tolken tijdens de afleveringen 1 tot en met 7?

John van Gelder: Dat wou ik ook zeggen. Je haalt me de woorden uit de mond!

Joni Oyserman: Tolken moeten ook hun grenzen stellen. Werk en privé moeten gescheiden worden. Tolken hebben ook recht op vrije tijd.

Advocaat: Het overkomt me vaak dat ik een tolk nodig heb en dan via de tolkdienst te horen krijg, dat de tolk die ik wil hebben niet kan. En dan blijkt die tolk later vrij te hebben.

Joni Oyserman: Als een tolk goed is, geven de doven dat aan elkaar door. Mond tot mond reclame.

Marjan Stuifzand: De openbare aanklager zegt dat tolken voortdurend rood licht krijgen en dat de doven niet bereid zijn om in hen te investeren. De advocaat zegt dat doven daar inderdaad geen zin in hebben. Waar komen dan al die goede doventolken vandaan?

Er ontstaat verwarring. Marjan herhaalt nog een keer haar mening.

Xandra Docters: Het is een kwestie van geven en nemen, elkaar bijstaan en adviseren.

Joni Oyserman: Er is nu een opleiding nieuwe stijl. Horende en dove studenten zitten nu samen in een groep. Daardoor ontwikkelen de horenden zich sneller en zijn ze zich ook eerder bewust van de dovencultuur.

Selena Waas: Ik denk dat in de toekomst er steeds meer doven en tolken bevriend zullen raken.

Deanna van Hall wil iets zeggen, maar ze kan zich niet verstaanbaar maken. Jos Dorrestijn probeert voor haar te tolken. Het publiek lacht.

Lud maakt een opmerking.

John van Gelder: Lud moet zijn mond houden en respect hebben voor een dove die als tolk optreedt zonder ervoor gestudeerd te hebben!

Erika Zeegers neemt het tolken van Jos over.

Deanna van Hall: Ik heb moeite met de stelling. Ik vind dat doven ook de hand in eigen boezem moeten steken. Het is nu anders dan vroeger toen er nog geen officiële tolken waren en familieleden voor doven tolkten. Er heerst nu een andere mentaliteit en sfeer.

Openbare aanklager: Ik heb voor Deanna getolkt. Ik weet dat er vanavond horenden studenten aanwezig zijn van de tolkenopleiding. Die mogen ook gebruik maken van mijn diensten. Gratis. Als jullie iets willen zeggen, zal ik voor jullie tolken.

Niemand maakt van het aanbod gebruik. De rechter kondigt de pauze aan.

P A U Z E

Rechter: We hadden oorspronkelijk vijf stellingen, maar ik stel voor om de vijfde stelling te laten vervallen in verband met de tijd. Dan gaan we nu over naar de derde stelling.

Stelling 3. Tolken in Nederland zijn (nog) niet professioneel

Advocaat: Ik vind inderdaad dat de beroepshouding van veel tolken niet professioneel is. Naar de kritiek die doven hebben, luisteren ze vaak niet. Met als gevolg dat de doven voortaan hun kritiek voor zich houden. Tolken zouden meer zelfkritiek moeten hebben, zich bijscholen, bijvoorbeeld door naar OOGgetuigen te komen. Tolken onderling sparen elkaar te veel. De meeste tolken werken alleen zodat ze elkaar weinig ontmoeten. Het gevolg is stilstand. Ik vind dat tolken meer open moeten staan voor kritiek en de doven uitdrukkelijk om kritiek moeten vragen.

Openbare aanklager: Tolken zijn niet alleen verantwoordelijk voor het gebrek aan professionaliteit. Ook doven gaan niet professioneel met tolken om en leggen de verantwoordelijkheid bij de tolken. Eigenlijk zouden dove kinderen op de basisschool al informatie moeten krijgen wat een tolk is en hoe je met een tolk moet omgaan.

Advocaat: Het is jullie beroep, dus ik vind dat jullie de dove kinderen die informatie moeten geven.

Openbare aanklager: Ik vind het een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de tolken en de dovengemeenschap. In Engeland krijgen doven een cursus hoe ze met tolken moeten omgaan. Doven zijn vaak hard in hun kritiek, waardoor tolken de motivatie verliezen en ermee ophouden. Vandaar dat er een tekort aan tolken is.

Advocaat: We hoeven jullie toch niet over de bol te aaien?

Openbare aanklager: Kritiek is prima, maar dan wel opbouwende en geen vernietigende kritiek.

Xandra Docters: Ik ben het met beiden eens. Maar ik vind wel dat we naar de voorgeschiedenis moeten kijken. Er zijn nog niet zo lang erkende tolken. De doven moeten daar rekening mee houden en de tolken niet afmaken. Straks zijn er helemaal geen tolken meer. We moeten samen werken aan verbetering.

Joni Oyserman: Sinds anderhalf jaar is er een bijscholing voor tolken. Dus de verbetering van de situatie is al begonnen. Doven moeten daar aan een bijdrage leveren, anders kunnen de tolken nooit hun professionaliteit ontwikkelen.

Jean Couprie: Ik ben het met de advocaat eens. Tolken stellen zich vaak niet professioneel op en gedragen zich soms als maatschappelijk werker. Laatst wilde ik mijn keuken laten verbouwen en had ik een gesprek met een aannemer. Bij dat gesprek was een tolk aanwezig. Ik gaf aan hoe ik de nieuwe keuken wilde indelen. Zegt die tolk: dat moet je zo niet doen. Ik zei: bemoei je er niet mee! Ik ben in gesprek met de aannemer, niet jij! Stonden we daar ruzie te

maken, terwijl de aannemer erbij stond. Ik vind dat een tolk de grens moet weten en zich neutraal moet opstellen. Ik besluit hoe ik mijn keuken wil inrichten, niet de tolk.

Sandra Markies: Ik vind dat doven een bijdrage moeten leveren. Soms vraag ik een dove of ik goed getolkt heb. O ja, zegt hij dan, het was prima, geweldig! Daar heb ik niets aan. Bovendien keuren doven vaak een tolk af, zonder dat inhoudelijk te onderbouwen.

Advocaat: Het hangt ook af welke vraag je stelt. Als je vraagt: 'Heb ik het goed gedaan?', is het antwoord automatisch: 'Ja hoor, prima!'

Sandra Markies: Wat moet ik dan vragen?

Advocaat: Je moet de bal niet terugkaatsen, maar zelf antwoorden!

Lud van der Garde: Moet ik soms elke keer een hele vragenlijst afwerken? Dat is toch onzin. Je begint met een algemene vraag en dan kan je doorvragen.

Advocaat: Doven zijn op het gebied van tolken een leek. Tolken hebben een opleiding, dus die moeten weten welke vragen ze moeten stellen.

Lud van der Garde: Doven hebben ook veel ervaring. Ze maken in hun leven gebruik van verschillende tolken. (Tegen de advocaat) Begrijp je het niet? Ik zal het je straks wel uitleggen!

Advocaat: De tolk hoeft die vragen niet elke keer te stellen, maar zo nu en dan. Ik vind dat er een klachtencommissie moet komen waar doven hun klachten over slecht functionerende tolken kunnen deponeren.

Dick Kerkhoven: Ik ben het eens met wat Jean Couprie zei. Wie? Jean Couprie, Grote Snor, weet je wel?!

Een tijdje geleden moest ik een toespraak houden. De tekst daarvan stond op papier. Ik gaf de tekst aan de tolk om van te voren door te lezen. Enfin, ik begin mijn toespraak. Ik vroeg me wel af of de tolk mij zou kunnen volgen, maar alles zag er goed uit. Maar achteraf hoorde ik van

mensen die mij goed kennen dat de tolk mij helemaal niet goed vertaald heeft.

Sarah Muller: Toch vind ik dat doven niet goed omgaan met tolken. We moeten ook naar onszelf kijken. We moeten leren hoe we op een goede manier kritiek kunnen leveren.

Openbare aanklager: Ik begrijp niet wat je zegt. Kan een collega mij even helpen?

Lud van der Garde komt naar voren en stemtolkt wat Sarah zegt.

Openbare aanklager: Ik heb een collega om hulp gevraagd. Betekent dat nu dat ik een slechte tolk ben?

Afry Ooteman: Het heeft ook te maken met de voorbereiding. Vaak is de tijd er niet om goed met een tolk voor te bereiden. Eigenlijk moet je van te voren met de tolk bespreken wat in grote lijnen de inhoud van het gesprek is.

Will Hendriks: Doven moeten ook de grens weten en een tolk niet altijd als vriend of vertrouweling behandelen.

Deanna van Hall: (Joni tolkt nu voor haar.) Ik wil aansluiten bij Will Hendriks. Doven moeten er rekening mee houden dat het heel moeilijk is om gebarentaal te leren. Het is dus belangrijk dat tolken met doven kunnen oefenen.

Willem Terpstra: Hier worden twee dingen door elkaar gehaald, professionaliteit en vloeiend kunnen gebaren.

Advocaat: Bestaan er al beoordelings- of functioneringsgesprekken?

Willem Terpstra: Nee, maar nu is het de tijd om zoets op te zetten.

Marjan Stuifzand: Er moet onderzoek worden gedaan naar de kwaliteit van tolken. Die kwaliteit moet worden beoordeeld en bewaakt. Ik heb nog een vraag: wie van de aanwezige tolken durft zich professioneel te noemen?

Er gaan meerdere handen omhoog.

John van Gelder: Lud van der Garde is zoon van dove ouders. Dan kan je zien. Er is een verschil tussen de tolken die zijn opgegroeid bij dove ouders en tolken die de NGT pas later hebben geleerd.

(Sandra gebaart blijkbaar: en ik dan?)

John van Gelder: Jij hebt een dove vriendin! Ik heb zelf niet zulke goede ervaringen met tolken. Een tijdje geleden hield ik een toespraak, werd ik onderbroken door de tolk met het verzoek om langzamer te gebaren en het nog een keer te herhalen omdat ze me niet kon volgen. Uiteindelijk barstte ze in tranen uit en verliet de ruimte. Dat is zo vervelend. Dan ben je net voluit aan het gebaren en word je daarin gestoord. Dat is net alsof je accu leegloopt.

Ik maak me zorgen over de toekomst. Na de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal wordt de opleiding in Utrecht bestormd door allemaal horenden die NGT willen leren. Die mensen weten niets van de doven, zoals Lud van der Garde. Dat is zeldzaam.

Er zijn ook nog steeds geen theatertolken. Dat verbaast me.

In Nederland zie je altijd meteen wie tolk is. Als ze communiceren met doven, gebruiken ze gebaren. Maar als ze in gesprek zijn met een horende, vergeten ze vaak te gebaren. En staan ze met een sigaret in de hand met elkaar te babbelen.

(John laat zijn t-shirt zien: IK WIL GRAAG ZIEN WAAR JULLIE OVER BABBELLEN, DUS MAAK EENS EEN GEBAAAR.)

John van Gelder: In Amerika is dat anders. Ik kwam op een bijeenkomst met honderden mensen. Overal werden gebaren gemaakt. Ik dacht dat het allemaal doven waren, maar iemand vertelde me dat er veertig procent horenden aanwezig waren. Wie dan? Nou, die en die en die daar. Allemaal tolken. Ze gebaren altijd, ook als ze in gesprek zijn met een horende. Je kan daar het onderscheid tussen doven en tolken niet meer zien.

Perwin stapt even uit de rol van griffier.

Perwin Schol: Ik heb vaak een tolk aangevraagd

en dan kreeg ik niet wie ik hebben wilde. Als klant heb je daar niets over te zeggen.

Advocaat: Tolken hebben macht.

Openbare aanklager: Geen machtigen zonder machtelozen!

Lud van der Garde: (tegen Perwin) Op het aanvraagformulier kun je aangeven welke tolk je wilt hebben.

Perwin Schol: Dat heb ik gedaan, maar dat hielp niet.

Advocaat: Het probleem is dat de tolken beslissen welke opdracht ze aannemen en welke niet.

Joni Oyserman: (tegen Erika) Kijk maar uit. Doven kunnen ook macht ontwikkelen en de tolken ontronen.

Jos de Winde: De openbare aanklager bedoelt het prikkelend. Voor mij gaat het niet om de vraag of een tolk goed of slecht is maar of een tolk hulp durft te vragen.

Renée Poelman: Tolken gebruiken vaak vingerspelling en dat kan ik niet volgen.

Deanna van Hall: (Joni tolkt.) Het gaat niet om macht en machteloosheid. Het gaat erom dat iedereen met elkaar samenleeft.

Hanske Kroon: Er zijn doven, plotsdoven en slechthorenden. Tolken moeten daar allemaal mee om kunnen gaan.

De rechter brengt de stelling in stemming. De meerderheid is het eens met de openbare aanklager.

Rechter: Dan gaan we nu over op de vierde stelling.

Stelling 4. De doventolk beslist wanneer en voor wie hij tolkt.

Openbare aanklager: Zo werkt dat inderdaad in de praktijk. Je krijgt verschillende opdrachten te-

gelijk binnen en daar maak je een keuze uit. Je kiest een opdracht omdat je die interessant vindt, of omdat het gaat om iemand die je kent of omdat de opdracht uit meerdere uren bestaat. Minder aantrekkelijke opdrachten laat je dan liggen.

Advocaat: Het probleem is dat de meeste tolken freelancers zijn. Daarom kunnen ze zelf kiezen. Als het mooi weer is, geven ze de opdracht gewoon terug. Of ze kiezen vaak voor de opdrachten van meerdere uren, omdat dat beter verdient. Ik vind dat geen goede situatie.

Openbare aanklager: Het is voor de tolken ook niet prettig om te moeten kiezen. Vaak is een keuze ook onmogelijk. Waaraan moet je als tolk prioriteit geven: tolken tijdens een begrafenis of bij een bezoek aan de notaris?

Advocaat: Ik vind dat de tolkendienst de opdrachten moet verdelen. Nu gaan er veel te veel tolkuren naar het onderwijs.

Openbare aanklager: Een van de oorzaken is dat er een tolkentekort is en dat veel tolken ook de vrijwillige bijscholing volgen.

Advocaat: Dat is ook zo iets: de bijscholing is op donderdagmiddag, dus dan kan je niet eens een tolk aanvragen, omdat bijna alle tolken de bijscholing volgen.

Openbare aanklager: Eerst zeg je dat tolken professioneler moeten worden, en als ze dan bijscholing volgen, klaag je daar weer over.

Advocaat: Dat tolken een bijscholing volgen vind ik prima, maar waarom moet dat uitgerend op donderdagmiddag? Waarom niet in de avonden of in het weekend?

Mieneke van der Jagt: Er wordt vanavond steeds gesproken over doventolk, maar dat is uit de tijd. Tegenwoordig moet je spreken van 'tolken Nederlandse Gebarentaal'.

Lud van der Garde: (tegen Herman) Je maakt je terecht kwaad over het feit dat de bijscholing op donderdagmiddag is. Wij hebben gevraagd om scholing in het weekend, maar dat lukte niet.

Advocaat: Als jullie liever in het weekend willen, waarom protesteren jullie dan niet?

Dick Kerkhoven: Erika zegt dat tolken de keuze maken, maar hoe kunnen jullie weten wat belangrijk is en wat niet. Soms gaat het om gesprekken met ministeries bijvoorbeeld en is er veel geld mee gemoeid. Hoe kun jij bepalen wat belangrijk is?

Openbare aanklager: Ik vind helemaal niet dat tolken die verantwoordelijkheid moeten hebben. Daar lijden niet alleen de doven onder maar ook de tolken zelf.

Sarah Muller: Als ik me in de positie van tolk verplaats, wat zou ik dan doen? Ik zou ook de keuze maken.

Joni Oyserman: Is het woord doventolk fout? Wie bepaalt dat?

John van Gelder: grap over tolken onder water?*

Sandra Markies: Ik sta vaak vroeg op en werk dan de hele dag. In het weekend wil ik vrij hebben, daar heb ik ook recht op.

Advocaat: Veel tolken verdwijnen naar de Hogescholen als docent. Daardoor zijn er steeds minder tolken beschikbaar. Ik ga nu al zo ver dat ik een tolk voor drie uur tolken zeven tolkuren geef. Om maar een tolk te hebben. Als je ze meer uren geeft, dan komen ze wel.

Sandra Markies: Ik wil niet altijd maar werken, ik blijf liever gezond.

Advocaat: Het onderwijs verbruikt veel tolkuren, daardoor blijft er voor andere activiteiten te weinig over. Bovendien is tolken in het onderwijs financieel aantrekkelijk. Er werken dan ook steeds meer tolken op basisscholen. Ik zet daar mijn vraagtekens bij. Het mag dan wel goed zijn voor de ontwikkeling van dove kinderen, maar het is toch te gek dat volwassen doven daardoor geen tolken meer hebben. Dove volwassenen moeten in bedrijven functioneren en dan kunnen ze niet iedere keer aankomen met: ik kan geen tolk krijgen. Het bedrijf ziet je aankomen!

Jelle Postma: Ik heb er waardering voor dat tolken opkomen voor hun ontwikkeling en aan bijscholing willen doen. Als dat op donderdagmiddag is, moeten we daar rekening mee houden.

Advocaat: Dat is toch absurd. Doven moeten meebewegen met hun bedrijf. Ze kunnen er niet iedere keer mee aankomen dat er op donderdagmiddag geen tolken zijn.

Jelle Postma: Als een bedrijf daarmee geen rekening wil houden, is het geen goed bedrijf.

David da Silva: Het is me vaak overkomen dat ik een aanvraag voor een tolk doe. En vervolgens zit ik te wachten op antwoord. De tolken zijn dan op hun gemak aan het kiezen en ik maar wachten op antwoord.

Openbare aanklager: Je kan je frustratie niet op de tolken afreageren. Achter ieder tolk zit ook een mens.

Lud van der Garde: (tegen Herman) Waarom ben jij niet de openbare aanklager? Jij hebt blijkbaar een keus gedaan om advocaat te zijn. En zo maak ik ook mijn keuzes. Soms neem ik een tolk-opdracht niet aan omdat ik voor die specifieke opdracht te weinig ervaring heb. En een andere afweging is hoeveel ik ermee verdien. Natuurlijk! Ik moet ook te eten hebben en de huur betalen. Soms moet ik voor een uur tolken drie uur heen en drie uur terug rijden. Daar houd ik bijna niets aan over. Kan ik nog beter gaan schoonmaken! Ik moet het dus ook zakelijk bekijken.

Willem Terpstra: Het is een slechte situatie. Maar zolang tolken freelance zijn, kun je dit probleem niet oplossen.

Corrie Scheper: Stel je hebt drie opdrachten, twee ervan zijn heel leuk en de derde is voor iemand die erg ziek is. Wat doe je dan?

De rechter sluit de discussie af. Perwin vat de discussie samen: doven en doventolken moeten elkaar niet aanvallen en bekritisieren, maar in samenwerking tot een verbetering komen.

Rechter: Ik wil jullie allemaal bedanken voor jullie bijdrage. De discussie kan buiten, onder het genot van een drankje, verdergaan. Dat is ook goed voor de kas van Theater 't OOG.

Mieke Julien: Voor alle duidelijkheid: Theater 't OOG wordt door John van Gelder uit eigen zak betaald. Dus er is geen sprake van winst.

Rechter Jacqueline Rensen

Advocaat Herman Scheper

Openbare aanklager Erika Zeegers

Griffier Perwin Schol

Jury

Mariska ?	
Sanny Ankersmit	Amsterdam
Thijs van den Berg	Tilburg
vriend(in) Thijs	Tilburg
? Coppen	Krommenie
Elsa Couprie	Oud-Loosdrecht
Jean Couprie	Oud-Loosdrecht
Erika van Dijken	Utrecht
Xandra Docters	Son
Jos Dorrestijn	Amstelveen
Marlies van Driel	Gouda
Mevrouw Duindam	Hilversum
Lud van der Garde	Waal/Langerak
John van Gelder	Amsterdam
Kitty van Gemert	Gouda
Mieneke van der Jagt	Amsterdam
Deanna van Hall	Amsterdam
Marlijne Hemelaar	Leiden
Will Hendriks	Amsterdam
Mieke Julien	Amsterdam
Aydin Kara	Rotterdam
Kendijan	Haarlem
Dick Kerkhoven	Amsterdam
Korving (3x)	Utrecht
Hanske Kroon	Amsterdam
Ans Luppés	Amsterdam
Sandra Markies	Lopik
Renee Meegdes	Zwanenburg
Elly Muller	Amsterdam
Sarah Muller	Amsterdam
Monique Oosting	Amsterdam
Afry Ooteman	Amsterdam
Joni Oyserman	Amsterdam
Stien Poelman	Amsterdam
Renée Poelman	Amsterdam
Jelle Postma	Amsterdam
Marjan Quaak	Castricum
Adrie Ros van Kerckhoven	Almere
Johan Ros	Voorburg
Kees Ros	Alkmaar
Rietje Ros	Alkmaar
Wil Schollmeyer	Amsterdam
Syll Schaap	Amsterdam
Sanny van der Schoot	Sint Michielsgestel
David da Silva	Amsterdam
Nel Soeteman	Amsterdam
Wies Stritzke	
Marjan Stuifzand	Gouda
Roger Tiesema	Leiden
Gerdie Tiesema	Leiden
Vanessa	Utrecht
Teja Vossen	Amsterdam
Selena Waas	Rotterdam
Frans Weisz	Amsterdam
Tineke Williams	Zwolle

Helga Wissink
Marie-José Wissink
Jos de Winde
Wissink

Warnsveld
Alphen aan de Rijn
Amsterdam
Alphen aan de Rijn

Er waren in totaal 60 deelnemers, van wie 24 uit Amsterdam en 36 van buiten Amsterdam.